

De ezelsbrug

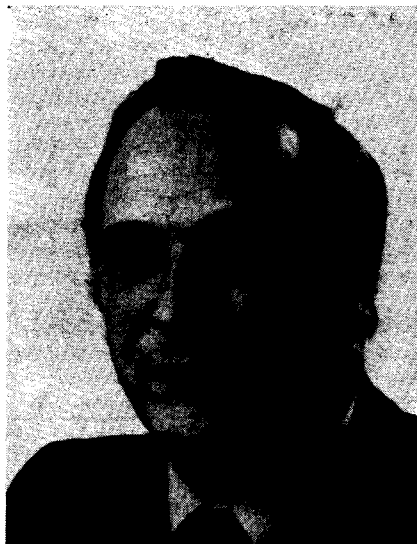
1842 verscheen in Parijs *Beelden uit het persoonlijke en openbare leven der dieren, beschouwingen over hedendaagse zeden*, onder redactie van P.J. Stahl, met verrukkelijke tekeningen van Grandville. De Balzac, Lemoine, De Musset (Alfred en Paul) en George Sand werkten mee. Mijn lievelingsverhaal daarin is „Leerzaam verhaal oftewel ezelsbrug”, ten behoeve van dieren die iets willen bereiken, van De Balzac.

Het thema van het verhaal is de Vergelijkende Instinctologie. „Elk dier beschikt over een stel noties, een aantal uitgekende rekensommetjes, waarmee het uitstekend door het leven komt en die allemaal evenveel verschillen als de dieren zelf”.

Aan dit verhaal heb ik vaak moeten denken, terwijl ik probeerde een fijne commissie Bestaande kernenergiecentrales, die natuurlijk niet zonder verschil van inzicht was, tot een gezamenlijk onderschreven analyse te brengen. Daarbij kregen we veel hulp van buiten, waarbij het probleem was dicht bij de „kern” te komen en niet te volstaan met kritiek op kritiek.

U kent het probleem dat zich in het wetenschappelijk onderwijs vaak voordoet. Neem de literatuurkritiek. Sommigen menen dat het daarvoor een eerste vereiste is dat men de literatuur en zijn geschiedenis kent. Anderen (Tilburg) menen dat dit laatste volstrekt geen noodzakelijke voorwaarde is. Door de kritieken te onderzoeken en daarop kritiek te leveren is de kern bloot te leggen, zonder naar de bron te gaan, zo menen zij. Dus: niet de vitaliteit en de scheppingskracht doden door het lezen van het oorspronkelijke en het bestuderen van zijn context, maar directe participatie.

Het is duidelijk dat onze samenle-

ving de bijl heeft gelegd aan de wortels van het positivisme. Intentie telt méér dan kennis. Medawar staat, voor (te) velen, als een clown op de barricaden.

In onze, bovenaangehaalde studie waren we genoodzaakt een bronnenonderzoek te doen naar publikaties die niet klopten met feiten die we in de praktijk konden constateren. Dat was genant, want we geloofden niet in de boze opzet van de auteurs van die publikaties, waarvan we er een aantal persoonlijk kenden.

Dat bronnenonderzoek is nog niet gepubliceerd, maar ik meen dat dit wel zou moeten gebeuren. De conclusie is eenvoudig en geeft te denken. De hoofdlijnen er naartoe lopen als volgt.

In de jaren zestig ontstaan vragen in de publieke meningsvorming over kernenergie waarop geen afdoend antwoord komt, noch van de producenten, noch van de bestuurders. De pers, met goed recht, reageert daarop, voornamelijk met „hear-say”, het weekblad *Der Spiegel* voorop.

Een aantal goed gemotiveerde medewerkers bij de universiteiten probeert daarop, met de dan beschikbare en openbare gegevens, een beeld te schetsen en te kwantificeren van wat er aan de hand is. Dit leidt tot een tweede generatie van publikaties in de populaire of semi-wetenschappelijke pers, zoals de *New Statesman* en *Coevolution*. Ze zijn niet slecht, zeker niet boosaardig, maar hebben een zwakke basis.

Daarop stellen professionele verenigingen, waarvan terecht de leden verregaand het beleid bepalen, het probleem kernenergie aan de orde. Hun bestuurders proberen, al dan niet door inschakeling van „pers”, een antwoord te geven waarmee de vereniging en haar leden uit de voeten kan. Zij komen er niet uit, door een gebrek

aan feiten en een veelheid van tegenstrijdige, maar redelijke publikaties van de tweede generatie. Dat wordt de derde generatie van geschriften, die de zaak niet veel verder brengt, maar waaraan wel meer klinkende namen zijn verbonden.

Vanaf dat moment is er, naar de spelregels van het wetenschapsbedrijf, een basis voor publikaties die niet meer van de wetenschappelijke zijn te scheiden. Men citeert en verwijst en iedereen van enige naam in een discipline neemt deel, zonder dat het nog iemand duidelijk kan zijn dat de basis van het dispuut nog steeds niet steviger is dan wat eens de media, *Der Spiegel* e.a., uit „hear-say” aanhaalden.

Producenten en bestuurders lieten het, op een cruciaal moment, afweten. De discussie nam haar eigen wending. Kritiek op kritiek werd het spel. Intentie telde meer dan kennis. Vergelijkende instinctologie het paradigma (zo schijnt dat te heten, volgens Peter, mijn studerende zoon).

Het wetenschapsbedrijf is in een crisis. Niet doordat het positivistisch denken minder vermag dan vroeger, ook niet doordat het niet vermag wat het vroeger ook niet kon. Maar doordat een generatie docenten, zonder praktijkervaring, het leveren van kritiek op kritiek wezenlijker is gaan vinden dan studie, dat wil zeggen, teruggaan naar de bron.